

Марчук У.О.

*аспірантка кафедри обліку,
аналізу та аудиту в АПК
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
м.Київ, Україна*

БАЗОВІ КОНЦЕПЦІЇ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Передумовою ефективного розвитку будь-якого вітчизняного підприємства, незалежно від форми власності, є функціонування системи внутрішньогосподарського контролю. Однак на практиці виникає багато питань та проблем щодо його ефективної дії. Як відомо, внутрішньогосподарський контроль присутній на кожному підприємстві (організації), однак ефективність його забезпечується не завжди. Так, невеликі підприємства найчастіше не мають достатнього персоналу, матеріальних ресурсів та рівня знань менеджерів для організації належної системи внутрішньогосподарського контролю. Великі підприємства, навіть володіючи достатньою базою, можуть бути недостатньо керовані, і, як наслідок, досить великі затрати, понесені на організацію контролю, не дадуть бажаних результатів.

Внутрішньогосподарський контроль відіграє непересічну роль в системі управління діяльністю підприємств, в тому числі за витратами і доходами, він направлений на забезпечення безпеки діяльності економічного суб'єкта.

Внутрішньогосподарський контроль представляє собою взаємозв'язок економічних та правових умов, які забезпечують стійке здійснення фактів господарського життя в довгій перспективі законними та ефективними методами. Процес здійснення внутрішньогосподарського контролю передбачає зниження ризику загрози втрати достовірності, ефективності та законності

використання трудових, фінансових, виробничих, природних, земельних та підприємницьких ресурсів [1, с.198-199].

Теоретична база внутрішньогосподарського контролю сільськогосподарського підприємства є мало впорядкованою. Різні вчені по різному трактують мету, ціль, завдання, функції, принципи, що встановлюються керівництвом та власниками, які нами узагальнено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Базові концепції внутрішньогосподарського контролю

Ознаки	Зміст
1	2
Поняття внутрішньогосподарського контролю	Вид економічного контролю власника, являє собою систематичне спостереження та перевірку ефективності використання активів та зобов'язань підприємства, виробництва при найменших витратах, повне збереження майна, профілактика безгосподарності та розкрадання, законність та доцільність господарських операцій та процесів, що здійснюються керівництвом підприємства або уповноваженим ним посадовою особою (органом) з метою формування інформаційних засад прийняття управлінських рішень або їх коригування для досягнення поставлених цілей найбільш ефективним способом.
Мета внутрішньогосподарського контролю	Визначення доцільності операцій, попередження недоліків та встановлення достовірності даних в структурних підрозділах, повноти, своєчасності та правильності відображення інформації в документах та облікових регістрах сільськогосподарських підприємств.
Цілі внутрішньогосподарського контролю	Забезпечення збалансованого стану проходження фактів господарського життя при ефективному та законному використанні економічних ресурсів, на рівні системи управління, яке досягається вирішенням завдань.
Завдання внутрішньогосподарського контролю	<ul style="list-style-type: none"> - Систематичне спостереження за збереженням та ефективним використанням майна; - використання ресурсів за цільовим призначенням; - попередження фактів розкрадання, псування, розкомплектованості, пошкодження та використання не за призначенням; - перевірка правильності документального оформлення операцій та відображення їх в обліку та звітності; - систематичний контроль за виконанням технології виробництва; - законністю та доцільністю операцій за процесами постачання, виробництва та реалізації; - дотримання чинного законодавства в процесі прийняття управлінських рішень; - узгоджена робота економічних та технічних служб за

	<p>здійсненню внутрішньогосподарського контролю;</p> <ul style="list-style-type: none"> - недопущення дублювання в роботі всіх підрозділів підприємства; - правильна постановка виконавчої дисципліни, своєчасний розгляд заяв та скарг працівників; - попередження безгосподарності; - удосконалення системи управління, корегування відхилень і недоліків та виявлення внутрішніх резервів.
Суб'єкт внутрішньогосподарського контролю	Власники, керівники, окремі посадові особи, служби (відділи), працівники чи громадські організації підприємства.
Об'єкти внутрішньогосподарського контролю	Господарські процеси, що відбуваються на підприємстві або у зовнішньому середовищі; ресурси, якими розпоряджається, та які використовує підприємство; управлінські рішення; результати діяльності підприємства; аспекти часу; особи на діяльність яких спрямовано контрольні дії суб'єкта контролю та до яких застосовуються заходи щодо встановлення відповідності визначеним параметрам.
Принципи внутрішньогосподарського контролю	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пильність; 2. законність фактів господарського життя; 3. дотримання балансу життєво важливих циклів в економічному суб'єкті (облік, процедури аналізу, засоби контролю); 4. взаємна відповідальність учасників господарської сфери; 5. безперервність здійснення заходів внутрішньогосподарського контролю економічного суб'єкта; 6. результативність заходів внутрішньогосподарського контролю.
Система внутрішньогосподарського контролю	Це своєрідна організація всередині підприємства, невід'ємними частинами якого є всі підрозділи підприємства, всі сфери його діяльності та діяльності кожного працівника підприємства.
Оцінка надійності та ефективності системи внутрішньогосподарського контролю	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення структури негативного впливу на господарську безпеку економічного суб'єкта, розподіл об'єктивних та суб'єктивних впливів; 2. Регламентация переліку заходів для усунення впливу негативних фактів і оцінка їх результативності; 3. Виявлення причин недостатньої ефективності заходів; 4. Вироблення рекомендацій щодо усунення та попередження можливих негативних впливів; 5. Оцінка вартості заходів щодо усунення негативних дій і визначення виконавців, відповідальних за реалізацію запропонованих заходів

Розроблено автором

Внутрішньогосподарський контроль є основним джерелом інформаційного забезпечення управління підприємства, яке розробляється власником (керівництвом підприємства) та спрямований на забезпечення дотримання

законності й економічної доцільності здійснення операцій; збереження майна; попередження, виявлення і виправлення суттєвих помилок та викривлень інформації; належне формування облікових даних та фінансової звітності [2, с.433].

Процес організації внутрішньогосподарського контролю передбачає цілеспрямоване створення, постійне впорядкування та вдосконалення системи контролю на підприємстві для її відповідності потребам і вимогам управління [2, с.434].

Проведені дослідження дали можливість визначити поняття внутрішньогосподарського контролю, його мету та цілі, суб'єкт та об'єкт внутрішньогосподарського контролю, а також дослідити принципи та систему внутрішньогосподарського контролю. Саме за допомогою системи внутрішньогосподарського контролю керівництво вирішує, що саме потрібно змінити в організації роботи підприємства та спрогнозувати його діяльність на перспективу.

Література:

1. Дудукалова Г.Н. Концептуальные основы внутрихозяйственного контроля экономических субъектов // Аудит и финансовый анализ. 5'2010, С. 198-201.
2. Коцупатрий М.М. Внутрішньогосподарський контроль: організаційні аспекти та класифікаційні ознаки / Коцупатрий М.М., Гуцаленко У.О./ Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. Випуск 6.Тернопіль, 2010. С.433-435.